

Banc d'Experiències i Bones Pràctiques

CASBA – COMERÇ ACCESSIBLE SENSE BARRERES

FITXA DIVULGATIVA. ANY EDICIÓ 2016

Tothom es beneficia d'una ciutat més accessible

Promogut per: Servei de Promoció i Suport, Institut Municipal de
Persones amb Discapacitat.

Ajuntament
de Barcelona

PRÀCTICA ACTUALITZADA
2022

Presentació

El projecte CASBA preten estudiar l'accessibilitat als barris del Casc Antic, La Marina i Sants, en una primera fase, i avançar en la implementació de les millores proposades en una segona fase. Parteix de l'acord de col·laboració entre la Càtedra d'Accessibilitat de la Universitat Politècnica de Catalunya, l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat, les associacions de comerciants dels carrers a analitzar, la Direcció de Comerç i Mercats de l'Ajuntament de Barcelona, l'Institut de Païssatge Urbà, les entitats de persones amb discapacitat dels barris a estudiar i els Districtes de Ciutat Vella i Sants-Montjuïc. L'acord és altruista, amb les finalitats principals de millorar l'aprenentatge dels estudiants envers l'accessibilitat així com en la sensibilització de comerciants, tècnics municipals i població en general sobre la importància de garantir l'accessibilitat a la ciutat.

En la primera fase del projecte, els alumnes de l'assignatura Habitatge i Cooperació de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona de la UPC (a partir d'ara l'ETSAB), a través de la metodologia d'Aprenentatge Servei (com element d'innovació), visiten durant el primer quadrimestre del curs escolar un recorregut del barri analitzant-lo des d'una òptica nova per a l'estudiant d'arquitectura: l'adequació per a persones amb diversitat funcional, estudiant tant la via pública com els equipaments públics i privats, entre ells els comerços. Es busca sensibilitzar i formar els estudiants en accessibilitat, competències comunicatives i resolució de conflictes. Alhora, amb aquesta tasca i altres activitats realitzades entre les entitats de persones amb discapacitat i els i les estudiants, es pretén visibilitzar les necessitats en accessibilitat de les persones amb diversitat funcional, proposant millores assolibles a comerciants i a l'administració municipal, per buscar la forma més senzilla d'adaptar l'equipament o via pública i així aconseguir una ciutat més accessible per a tothom.

A aquesta fase de diagnòstic la segueix una segona fase d'implementació de les millores en accessibilitat proposades per cada comerç. Aquesta fase s'ha desenvolupat, com a prova pilot, des de l'any 2014, a l'Eix Comercial Creu Coberta, amb un programa de subvencions destinat a concretar les millores.

Aquesta pràctica està vinculada amb: persones amb discapacitat, treball en xarxa, acció comunitària, Districtes de Ciutat Vella i Sants-Montjuïc.

El context

L'accessibilitat és un dret universal, com la sanitat i l'educació. Cada cop hi ha més consciència de la necessitat de resoldre l'accessibilitat a la ciutat com un dels requisits per tal que sigui un espai real d'inclusió. Però en moltes ocasions la ciutat és el primer entrebanc a aquesta accessibilitat; en el passat l'accessibilitat no era una prioritat i resoldre aquesta herència serà feina d'anys. Existeix una normativa d'accessibilitat però la seva aplicació és complexa: hi ha zones de la ciutat que són difícils d'adaptar; ens trobem intervencions no ben resoltes, on petits detalls com un graó a l'entrada d'un local o un passamà inadequat en una rampa, dificulten l'accés a algunes persones. És bàsic establir pautes d'intervenció a la ciutat que millorin al màxim l'accessibilitat.

El projecte CASBA neix l'any 2013 de la trobada entre la Comissió de persones amb diversitat funcional del Casc Antic, la Càtedra d'Accessibilitat de la UPC, l'ETSAB i el Districte de Ciutat Vella per analitzar l'accessibilitat del barri. L'assignatura optativa d'Habitatge i Cooperació és l'única assignatura a Catalunya que des d'una facultat d'arquitectura forma en accessibilitat als i a les futurs/es arquitectes. Les persones de la Comissió detecten des de la seva creació (any 2010) que si bé Barcelona és una de les ciutats més accessibles del món, encara hi ha molts aspectes a resoldre tant en via pública com en equipaments i, especialment, en els comerços; un gran nombre de comerços de la ciutat no són accessibles per a tothom.

Per altra banda, el Districte de Sant Montjuïc, a partir de la demana rebuda l'any 2014 d'un ciutadà amb diversitat funcional de que es promogués una millora en l'accessibilitat dels comerços, va valorar que l'Eix comercial de Creu Coberta col·laborés, donat que ja havia realitzat accions de millora en l'accessibilitat dels seus comerços. En aquest punt la metodologia del CASBA es transfereix a Sants per poder realitzar el primer *check-list*. Alhora, el projecte amplia la seva intervenció cercant subvencions als diferents departaments municipals per ajudar als comerciants que ho desitgin a realitzar les obres de millora (implementades entre 2016 i 2017).

El projecte CASBA té com a objectiu sensibilitzar sobre l'accessibilitat tant en les actuacions en l'espai públic com en el privat i donar continuïtat així a la cadena de l'accessibilitat, que enllaça els

recorreguts possibles a realitzar per les persones amb diversitat funcional, ja sigui des de l'habitatge, el carrer, l'àmbit comercial i els equipaments (anar, estar i tornar). I l'obertura de subvencions, per part de l'administració municipal, destinades als comerços remarca aquesta voluntat explícita.

Objectius i abast

El projecte CASBA es desenvolupa a través dels següents objectius generals:

1. Conèixer la situació real i definir solucions viables i realistes:

- Realitzar un anàlisi tècnic exhaustiu de l'accessibilitat física i comunicativa de via pública i equipaments dels barris (públics i privats).
- Estudi de la cadena d'accessibilitat entre la via pública i el comerç.
- Estudiar i proposar millores a l'accessibilitat dels carrers, comerços i equipaments.

2. Formació dels estudiants:

- Accessibilitat i disseny universal: aprendre a identificar les barreres de mobilitat i a proposar-hi solucions tècniques de forma normalitzada, segura i eficient, apropant l'arquitectura al servei de les persones.
- Aprendre els tipus de discapacitat que existeixen i com influeixen en les relacions amb l'arquitectura. Eliminar prejudicis i barreres a través del contacte directe dels professionals de l'arquitectura i les persones amb diversitat funcional com a estratègia pedagògica.
- Estimular les habilitats comunicatives amb els usuaris destinataris de l'arquitectura, en aquest cas persones amb discapacitat, i també a divulgar un treball tècnic a la ciutadania en general.
- Promoure la participació dels estudiants posant en pràctica la metodologia de l'aprenentatge i servei com una via de participació social.

3. Sensibilització:

- Sensibilitzar a la ciutadania, als comerciants, sectors professionals (arquitectura, construcció, manteniment, gestió pública...) a partir de diferents accions (recorregut pel barri, difusió en mitjans de comunicació del recorregut i/o del projecte, presentació del projecte a jornades, guia de comerç accessible -en elaboració-).
- Comunicar aquest estudi als òrgans públics corresponents per assegurar la utilitat d'aquesta informació i contribuir a la millora real de l'accessibilitat dels itineraris analitzats.
- Establir una vinculació personal entre l'alumnat universitari, les persones amb diversitat funcional que col·laboren en el projecte, la ciutadania i la ciutat per fomentar la seva participació social i formació integral com a persones i professionals de l'arquitectura.
- Materialitzar, a través d'aquesta actuació concreta, l'estratègia de responsabilitat social de la UPC per la qual la universitat ha de donar resposta a les necessitats reals de la societat.

4. Empoderament de les persones amb diversitat funcional:

- Reconèixer l'expertesa en accessibilitat de les persones del col·lectiu, a partir de l'experiència en primera persona, col·laborant al seu empoderament, implicació i compromís actiu al seu barri i a la ciutat.

Pel que fa als **col·lectius beneficiaris** del projecte CASBA, cal destacar:

1) De forma directa:

- Estudiants d'arquitectura de l'assignatura optativa Habitatge i Cooperació, de l'ETSAB de la Universitat Politècnica de Catalunya.
- Les persones amb discapacitat (física, intel·lectual, visual, auditiva i de trastorn mental) dels barris analitzats.
- El conjunt de persones que viuen, treballen i deambulen pels carrers del barri, ja que l'accessibilitat és un benefici per a tothom (gent gran, pares amb fills que van en cotxet, persones amb limitacions funcionals temporals, persones amb carro de la compra,...).
- Els i les comerciants del barri que reben l'anàlisi del seu comerç.
- Tècnics i òrgans polítics del Districte, ja que els ajuda a prioritzar les actuacions d'accessibilitat al barri.

2) De forma indirecta:

- Població en general que es sensibilitza a partir del projecte en relació a la importància de l'accessibilitat.
- Les facultats d'arquitectura.
- Associacions de comerciants.
- Diferents àmbits de l'Ajuntament de Barcelona (IMPD; Direcció de Comerç, Paisatge Urbà, Comunicació...).

El procés d'implementació

a) Etapes

El projecte CASBA es desenvolupa al llarg d'un curs acadèmic. La següent gràfica presenta les etapes d'implementació del projecte:

I. DEFINICIÓ	II. RECOLLIDA DE DADES
1) Definició de l'àmbit de treball: Definició del territori que serà analitzat pels estudiants. 2) Renovació del conveni de col·laboració: Establiment de sinergies entre els agents implicats. 3) Formació de l'equip de treball: Cicle de formació en l'àmbit de l'accessibilitat i disseny universal amb els estudiants. 4) Experiència en primera persona: recorregut per l'itinerari dels estudiants en cadira de rodes i/o bastó de cec i antifaç, acompanyats per persones amb diversitat funcional.	5) Anàlisi conjunt de 4 comerços i/o trams de carrer de la ciutat i/o equipaments. 6) Generació de la documentació: Aixecament planimètric amb l'avaluació de les barreres arquitectòniques i proposta de millora; l'avaluació de les barreres arquitectòniques i proposta de millora i en el cas d'equipaments, presentació amb imatges on es descriuen algunes recomanacions de millora.

III. ANÀLISI i RESULTATS

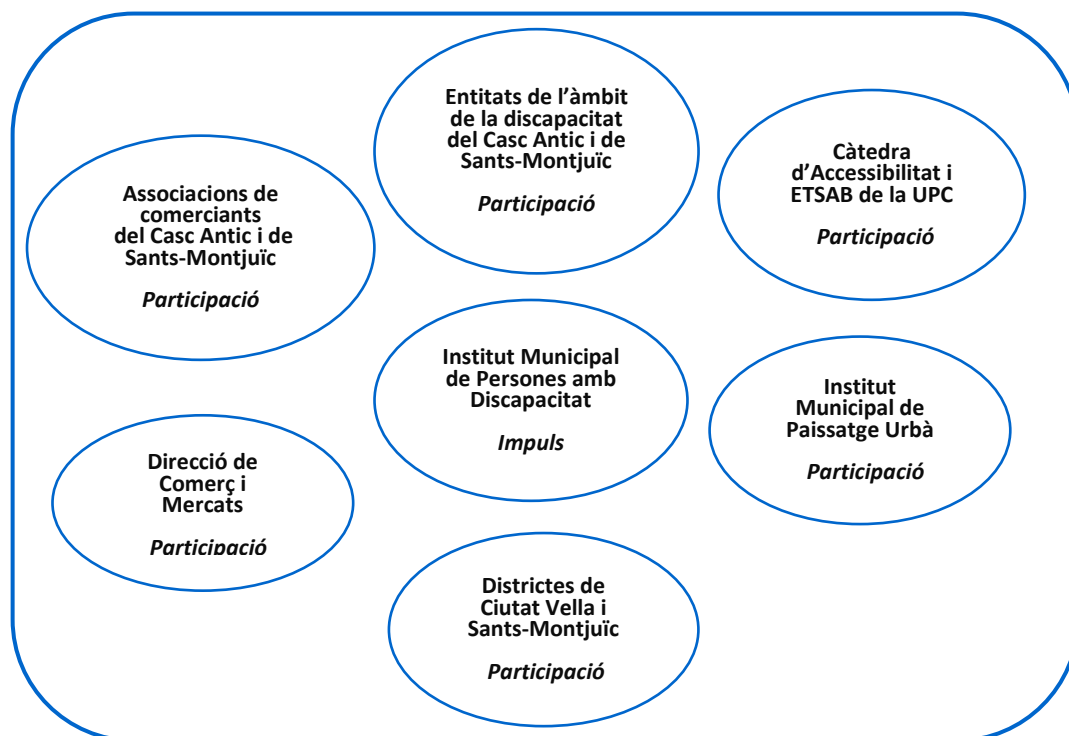
- 7) **Anàlisi de l'accessibilitat als carrers**, per veure quins tenen problemes difícils de resoldre i problemes de caràcter puntal.
- 8) **Anàlisi de l'accessibilitat als comerços i equipaments**, recull de les fitxes de tots els comerços i equipaments.
- 9) **Dades i resultats**: amb tota la informació s'obtenen dades de l'estat de l'accessibilitat i es presenten als barris i administració els resultats amb la memòria.

IV. IMPLEMENTACIÓ

- 10) **Creació de l'equip de projecte que implementarà les ajudes i millores**, cercant el suport d'un/a arquitecte que doni suport als comerciants i segueixi les implementacions.
- 11) **Anàlisi de les fitxes i proposta als comercinats de l'Eix Creu Coberta**, cercant els comerços que volen implementar les millores.
- 12) **Valoració del pressupost i sol·licitud de la subvenció**, amb el suport de l'equip de projecte.
- 13) **Coordinació i seguiment de les obres i millores**.
- 14) **Avaluació de les dades i resultats**.

b) Actors implicats

El projecte CASBA està impulsat pels diferents agents dels Districtes de Ciutat Vella i Sants-Montjuïc. La següent gràfica sintetitza de forma esquemàtica l'univers d'actors implicats en els projectes.

c) Recursos

El projecte compta amb **recursos econòmics, humans i materials**.

Els **recursos econòmics** són:

- 2 Becaris d'arquitectura assumits pel Districte de Ciutat Vella i Sants-Montjuïc per donar suport a la professora Sandra Bestraten en el seguiment dels i de les alumnes i a La Comissió en la vinculació entre persones amb diversitat funcional-alumnat, i a la tècnica de Promoció i Suport i a la Comissió en l'acompliment i seguiment de les diferents fases i tasques del projecte (Cost de 900 euros al mes).
- Espectacle per celebrar el final de projecte, agrair la tasca dels alumnes i de les alumnes, tot mostrant les capacitats artístiques de les persones amb diversitat funcional que els i les alumnes han acompanyat. El Districte de Ciutat Vella o de Sants assumeix el cost, que aquest any ha estat destinat a l'espectacle de dansa inclusiva "Roses sense Espines" (Cost de 350 euros).
- Mesures d'accessibilitat als actes (en la ruta de Comerç Accessible, per exemple, amb un cost de 400 euros a 2016).

Per la seva banda, els **recursos humans** del projecte són:

- Professora de l'ETSAB – UPC.
- Voluntariat: Membres de la Comissió de persones amb diversitat funcional del Casc Antic integrada per l'Associació Amputats Sant Jordi, Associació d'Oci Inclusiu Sarau, Residència Vigatans de la Fundació APIP-ACAM, entre d'altres. Membres del Consell Sectorial de Persones amb Discapacitat del Districte de Sants-Montjuïc AICE, Fundació Hospital Sant Pere Claver, DINCAT, ESCLAT, Fundació Pere Mitjans i, finalment, l'Assemblea per la Diversitat.
- Tècnics de comerç, dels Serveis tècnics de Llicències i Espai Públic, i del Departament de Promoció i Suport de l'IMPD i becaris, tant dels districtes de Sants-Montjuïc i Ciutat Vella. També de l'IMPU.
- Persones vinculades als eixos comercials i els propis botiguers.

Finalment, els **recursos materials** inclou el material per realitzar la memòria i algun taller de sensibilització.

Resultats

Els resultats es materialitzen en guanys per a l'alumnat de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona de la Universitat Politècnica de Catalunya, la Comissió de persones amb diversitat funcional del Casc Antic, Consell Sectorial de Persones amb Discapacitat del Districte de Sants-Montjuïc els comerciants i els districtes i l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat. Pel que fa a l'alumnat d'arquitectura, els guanys són: donar servei a la societat i comprendre els coneixements d'accessibilitat de forma més pràctica i pedagògica. Els guanys de les persones amb diversitat funcional són: poder oferir la seva expertesa sobre accessibilitat als/les futurs/es arquitectes, reforçant l'empoderament del col·lectiu; sensibilitzar sobre les actituds cíviques que faciliten l'accessibilitat i un major impacte mediàtic de la seva problemàtica en el dia a dia. Per als comerciants, els guanys són: augmentar la sensibilització sobre la necessitat d'aplicar la normativa d'accessibilitat, tenir una proposta concreta realitzada per arquitectes que donin resposta a l'accessibilitat, potenciar la implementació d'obres de millora al comerç incorporant l'accessibilitat com a prioritat, entre d'altres, i potenciar el comerç de proximitat davant les grans superfícies comercials, que sí són accessibles. Finalment, per als districtes i l'IMPD els guanys són: augmentar la consciència de tots els agents sobre la necessitat d'aplicar la normativa d'accessibilitat i un major coneixement sobre la realitat que ajuda a prioritzar les actuacions d'accessibilitat al barri.

Aprentatge

Entre les **fortaleses** del projecte CASBA destaca la sostenibilitat en el temps i la forma com s'ha arrelat a l'Ajuntament, la Universitat i als barris, posant com a protagonistes les persones amb diversitat funcional, fent visibles les dificultats d'aquest col·lectiu, alhora que posant en valor la seva expertesa en accessibilitat i sensibilització a la societat. Gràcies al mètode d'aprenentatge i servei, els recursos invertits per sensibilitzar serveixen alhora per formar als estudiants d'arquitectura i que, d'aquesta manera, puguin incorporar l'accessibilitat en la seva carrera professional.

Per la seva banda, entre les **dificultats** més importants cal esmentar el repte de la necessària implicació dels comerciants per portar a terme les modificacions dels locals després de les

valoracions fetes pels estudiants. Tot i que hi ha voluntat per fer les reformes, de vegades hi ha una incompatibilitat entre els temps i requeriments necessaris amb la seva activitat econòmica. Finalment, pel que fa a la **transferibilitat**, els projectes marquen una línia perquè l'administració pública pugui incorporar la visió de l'accessibilitat en tots els projectes que es desenvolupen, com per exemple, manifestant la necessitat de comptar amb tècnics de discapacitat en el disseny i implementació de programes i polítiques públiques. El projecte ha tingut un progressiu creixement, el que ha permès que ara sigui considerat per ser desenvolupat en altres districtes de Barcelona. CASBA també es una demostració de les sinergies que es poden establir amb la universitat, el comerç i les entitats, per impulsar i desenvolupar un projecte que inclou actors i col·lectius claus de la ciutat.

Informació pràctica

Promogut per: IMPD - Servei de Promoció i Suport, Direcció de Serveis a les Persones - Districte de les Corts.

Professional o tècnic/a promotor inicial: Ferran Urgell Plaza

Professional o tècnic/a referents actual: Maria Castells Ruiz – 932916280 – mcastellsru@bcn.cat i Clara Santamaria Jordana _ 934132579 – csantamaria@bcn.cat

Documentació disponible:

<i>Document</i>	<i>Típus</i>	<i>Data</i>
<i>CASBA_Memoria_2015-2016</i>	<i>Document</i>	<i>2015</i>
<i>Fitxa recull d'informació</i>	<i>Document</i>	
<i>Conveni CASBA</i>	<i>Document</i>	
<i>CONVENI IMPU, IMD, Comerç i Districte de Sants-Montjuïc</i>	<i>Document</i>	
<i>Presentació CASBA, Jornada Innovació Social 2016</i>	<i>Document</i>	<i>2016</i>

Evolució

Actualització 2022

La pràctica està donant molt bons resultats i des de l'inici han participat 9 dels 10 districtes de la ciutat, i 4 facultats d'arquitectura de diverses universitats de Catalunya.

També s'han rebut diverses consultes internes del pròpia Àrea.